

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

12. oktober 2023*

»Præjudiciel forelæggelse – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – direktiv 93/13/EØF – virkningerne af, at et vilkår findes urimeligt – en forbrugers ønske om at opretholde en aftale ved at ændre de kontraktvilkår, der blev fundet urimelige – de nationale domstoles kompetence«

I sag C-645/22,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) ved afgørelse af 12. oktober 2022, indgået til Domstolen den 13. oktober 2022, i sagen

R.A. m.fl.

mod

»**Luminor Bank AS**« ved den litauiske filial af »Luminor Bank AS« Lietuvos skyrius,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, O. Spineanu-Matei (refererende dommer), og dommerne S. Rodin og L.S. Rossi,

generaladvokat: A.M. Collins

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- »Luminor Bank AS« ved den litauiske filial af »Luminor Bank AS« Lietuvos skyrius ved advokatai K. Karpickis og A. Klezys samt A. Sovaitė,
- den litauiske regering ved K. Dieninis, S. Grigonis og V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, som befuldmægtigede,

* Processprog: litauisk.

- den portugisiske regering ved P. Barros da Costa, A. Cunha, I. Gameiro og L. Medeiros, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved J. Jokubauskaitė og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem R.A. m.fl. og »Luminor Bank AS« ved den litauiske filial af »Luminor Bank AS« Lietuvos skyrius vedrørende den urimelige karakter af vilkår i flere låneaftaler, der er indgået mellem disse parter og de heraf følgende virkninger.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 21. og 24. betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»[M]edlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at hindre, at der fastsættes urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, og til at sikre, at de, hvis de alligevel findes, ikke binder forbrugeren, og at aftalen fortsat er bindende for parterne på samme vilkår, hvis den kan videreføres uden de urimelige vilkår; [...]

[...]

medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør.«
- 4 Dette direktivs artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«
- 5 Det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, fastsætter:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Litauisk ret

- 6 Artikel 6.228⁴, stk. 8, i Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Republikken Litauens civillovbog) bestemmer:

»Hvis en domstol finder, at et eller flere af aftalens vilkår urimelige, er dette eller disse vilkår ugyldige ab initio, mens aftalens øvrige vilkår stadig er bindende for parterne, såfremt aftalen kan forblive i kraft efter ophævelsen af de urimelige vilkår.«

- 7 Artikel 353, stk. 1 og 2, i Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Republikken Litauens civile retsplejelov) fastsætter:

»1. Kassationsdomstolen skal inden for rammerne af kassationsanken foretage en prøvelse af de appellerede domme og/eller kendelser vedrørende anvendelsen af loven. Kassationsdomstolen er bundet af, hvad retten i første instans og appeldomstolen har lagt til grund.

2. Kassationsdomstolen har beføjelse til at gå ud over rammerne for kassationsanken, hvis det kræves af hensyn til offentlighedens interesse, og en persons, samfundets eller statens rettigheder og legitime interesser ville blive krænket, hvis ikke rammerne for anken blev overskredet. [...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 8 Sagsøgerne i hovedsagen indgik i 2008 flere låneaftaler med sagsøgte i hovedsagen om lån i schweiziske franc (herefter »de omtvistede aftaler«), i henhold til hvilke sagsøgerne i hovedsagen hos sidstnævnte optog lån i schweiziske franc, konverterede eksisterende lån i euro og litauiske litas til schweiziske franc eller refinansierede lån i andre kreditinstitutter i andre valutaer end schweiziske franc. De således ydede lån skulle tilbagebetales i samme valuta. På grund af en markant nedskrivning af værdien af litauiske litas i forhold til schweiziske franc er det beløb, som skal tilbagebetales, næsten fordoblet siden indgåelsen af disse aftaler.
- 9 Sagsøgerne i hovedsagen var af den opfattelse, at nogle af kontraktvilkårene i de nævnte aftaler var urimelige, og anlagde i 2017 sag ved Vilniaus apygardos teismas (den regionale domstol i Vilnius, Litauen) bl.a. med påstand om, at schweiziske franc skulle erstattes med euro, idet der skulle tages hensyn til den gældende valutakurs på tidspunktet for ydelsen af de pågældende lån, og at alle afdrag, som var betalt på lånet (tilbagebetaling af lån og renter) i schweiziske franc, skulle konverteres til euro, idet der skulle tages hensyn til den gældende valutakurs på betalingstidspunktet for disse afdrag.
- 10 Ved afgørelse af 20. november 2018 fra den ovennævnte domstol, som ved kendelse af 5. maj 2020 blev stadfæstet af Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol), blev sagsøgte i hovedsagen frifundet.
- 11 Sagsøgerne i hovedsagen iværksatte herefter kassationsanke for Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol). Ved kendelse af 14. april 2021 henviste den pågældende ret sagen til Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol) med henblik på en fornyet undersøgelse af spørgsmålet om, hvorvidt de i de omtvistede aftaler omhandlede kontraktvilkår er urimelige. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) fastslog, at den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen havde opfyldt sin oplysningspligt om risikoen for udsving i kursen på schweiziske franc, ikke betød, at domstolene ikke var forpligtet til at vurdere, om disse vilkår var rimelige.

- 12 Ved kendelse af 4. maj 2021 pålagde Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol) sagsøgerne i hovedsagen at udtale sig om, hvorledes de i de omtvistede aftaler omhandlede kontraktvilkår efter deres opfattelse skulle ændres, såfremt kontraktvilkårene findes urimelige. Sagsøgerne i hovedsagen anførte, at de nedlagde påstand om en ændring af disse vilkår i overensstemmelse med stævningen, dvs. nærmere bestemt ved at erstatte schweiziske franc med euro til den gældende kurs på de pågældende låns udstedelsesdato. Derimod var sagsøgte i hovedsagen ikke enig i, at de nævnte vilkår bør findes urimelige, eller at de bør ændres, da der ikke findes nogen deklatoriske regler i det nationale litauiske retssystem.
- 13 Ved afgørelse af 2. september 2021 fandt Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol), at de omtvistede kontraktvilkår vedrørende de pågældende låns valuta var urimelige med den begrundelse, at de ikke opfyldte kravet om gennemsigtighed, og ændrede disse aftalers valuta til euro til den gældende kurs på disse låns udstedelsesdato ved at erstatte referenceindekset i de nævnte kontrakter, dvs. fra LIBOR CHF til Euribor. Ifølge den nævnte domstol var en sådan løsning i overensstemmelse med retfærdighedsprincippet, rimelighedsprincippet og princippet om god tro samt de formål, der forfølges med direktiv 93/13.
- 14 Sagsøgte i hovedsagen iværksatte kassationsanke ved Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol), den forelæggende ret, til prøvelse af denne afgørelse, og gjorde gældende, at Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol) fejlagtigt havde fundet, at de omtvistede aftalers vilkår var »urimelige«, og at denne sidstnævnte domstol ikke var berettiget til at ændre disse vilkår, eftersom der i litauisk ret ikke findes nogen deklatorisk retsregel, som kan erstatte de nævnte vilkår, og at en ændring af disse sidstnævnte vilkår på grundlag af retfærdighedsprincippet, rimelighedsprincippet og princippet om god tro er forbudt i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13.
- 15 Ved en delafgørelse af 25. august 2022 stadfæstede den forelæggende ret afgørelsen af 2. september 2021 fra Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol), for så vidt som den fastslog, at de omtvistede aftalers vilkår var »urimelige«, og genoptog behandlingen af sagen hvad angår denne sidstnævnte rets ændring af disse aftaler.
- 16 Sagsøgerne i hovedsagen har for den forelæggende ret gjort gældende, at det på grund af sagsøgte i hovedsagens passive adfærd ikke var lykkedes at nå frem til aftale om en eventuel ændring af de kontraktvilkår, der blev fundet urimelige. Sagsøgerne har ligeledes anført, at de ikke var enige i at opretholde disse kontraktvilkår, og har principalt nedlagt påstand om ændring af de omtvistede aftaler således som anført i deres stævning. Skulle den forelæggende ret imidlertid finde, at der ikke er noget juridisk grundlag for en sådan ændring, har sagsøgerne i hovedsagen nedlagt påstand om, at disse aftaler erklæres ugyldige, og at de ydelser, der er erlagt på grundlag af disse aftaler, tilbagebetales. Sagsøgte i hovedsagen har nedlagt påstand om, at de nævnte aftaler erklæres ugyldige ex nunc.
- 17 Den forelæggende ret er i tvivl om konsekvenserne af kvalificeringen af de omtvistede aftalers vilkår som »urimelige«, eftersom sagsøgerne i hovedsagen har nedlagt påstand om, at disse aftaler opretholdes, og at disse kontraktvilkår ændres. Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at det i denne sag er ubestridt, at de nævnte aftaler ikke kan opretholdes uden disse vilkår. Den nævnte ret har bemærket, at Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol) ikke udtalte sig om spørgsmålet om, hvorvidt en eventuel annullation af de omtvistede aftaler udsatte sagsøgerne i hovedsagen for særligt skadelige virkninger. Ifølge den forelæggende ret skyldes den omstændighed, at der ikke blev foretaget en sådan undersøgelse, at stævningen ikke vedrører

annullation af disse aftaler, men udelukkende en ændring heraf, og at artikel 265, stk. 2, og artikel 320, stk. 2, i Republikken Litauens civile retsplejelov forbyder henholdsvis retten i første instans og appeldomstolen at gå ud over de påstande, der er nedlagt i sagen.

- 18 Den forelæggende ret ønsker følgelig for det første oplyst, om appeldomstolen kunne foretage ændringen af de omtvistede kontrakter uden først at vurdere, om annullationen af disse kontrakter udsatte sagsøgerne i hovedsagen for særligt skadelige virkninger. Ifølge den forelæggende ret afhænger besvarelsen af dette spørgsmål af den betydning, som sagsøgerne i hovedsagens ønske om at opretholde de nævnte aftaler ved at ændre de kontraktvilkår, der blev fundet urimelige, har.
- 19 Den forelæggende ret ønsker for det andet oplyst, om besvarelsen af det nævnte spørgsmål er afhængig af spørgsmålet om, hvorvidt en national ret har mulighed for at erstatte et urimeligt kontraktvilkår med en deklaratorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der anvendes efter fælles overenskomst mellem parterne i den pågældende aftale.
- 20 Ifølge den forelæggende ret kan besvarelsen af disse to spørgsmål være bekræftende. Dels er et bekræftende svar på det første spørgsmål i overensstemmelse med formålet med direktiv 93/13, der bl.a. tilsigter at genskabe balancen mellem parterne, mens gyldigheden af aftalen i sin helhed i princippet bevares, og ikke i at annullere alle aftaler, der indeholder urimelige vilkår (dom af 15.3.2012, Pereničová og Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, præmis 31). Dels kan det andet spørgsmål ligeledes besvares bekræftende, eftersom den nationale domstol, hvis det er muligt at erstatte et urimeligt kontraktvilkår i kontrakten ved en deklaratorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der anvendes efter fælles overenskomst mellem parterne i den pågældende kontrakt og på anmodning af forbrugeren om at opretholde denne aftale ved at ændre dette urimelige vilkår, skal kunne træffe afgørelse om spørgsmålet om at ændre det urimelige kontraktvilkår uden først at tage stilling til virkningerne af at annullere den nævnte aftale i sin helhed.
- 21 Den forelæggende ret er derimod af den opfattelse, at når der ikke findes en relevant deklaratorisk bestemmelse i national ret, og når parterne ikke når frem til en sådan aftale, skal retten, uanset det af forbrugeren udtrykte ønske, træffe afgørelse om annullation af den pågældende aftale i sin helhed, medmindre forbrugeren har udtrykt ønske om, at de urimelige vilkår opretholdes. I denne forbindelse skal retten træffe alle de foranstaltninger, der er nødvendige for at beskytte forbrugeren mod de særligt skadelige virkninger af denne annullation.
- 22 Eftersom der i det konkrete tilfælde ikke findes en deklaratorisk bestemmelse i litauisk ret til at erstatte de omtvistede kontraktvilkår, der er fundet urimelige, og parterne ikke er nået frem til en aftale om en bestemmelse, der skal anvendes, kan det af sagsøgerne i hovedsagen udtrykte ønske om, at disse aftaler opretholdes og kontraktvilkårene ændres, ikke forhindre retten i at træffe afgørelse om at annullere de nævnte aftaler.
- 23 På denne baggrund har Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Kan artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv [93/13] fortolkes således, at hvis en forbruger giver udtryk for et ønske om at opretholde en aftale ved at erstatte et urimeligt vilkår i aftalen, kan en domstol efter at have fundet, at aftalen ikke kan forblive gyldig efter ophævelsen af det urimelige vilkår, træffe afgørelse om spørgsmålet om erstatning af det urimelige vilkår uden først at have vurderet muligheden for at annullere aftalen i sin helhed?

- 2) Afhænger besvarelsen af det første spørgsmål af, om den nationale domstol har den mulighed at erstatte det urimelige kontraktvilkår med en [deklaratorisk bestemmelse i national ret] eller en bestemmelse, der finder anvendelse efter fælles overenskomst mellem parterne i den pågældende aftale?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 24 Det skal indledningsvis bemærkes, at selv om den forelæggende ret ønsker en fortolkning af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, er den i tvivl om virkningerne af en konstatering af den urimelige karakter af et kontraktvilkår. Henset til oplysningerne i forelæggelsesafgørelsen skal de forelagte spørgsmål derfor forstås således, at de udelukkende vedrører denne artikel 6, stk. 1.
- 25 Det skal således lægges til grund, at den forelæggende ret med sine spørgsmål, som skal behandles samlet, nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en national ret, når denne har fundet, at en aftale ikke kan forblive gyldig efter ophævelsen af et urimeligt vilkår, og når den pågældende forbruger udtrykker ønske om at opretholde denne aftale ved at erstatte dette vilkår, kan træffe afgørelse om de foranstaltninger, der skal træffes med henblik på at genoprette den reelle balance mellem de nævnte aftaleparters rettigheder og forpligtelser uden først at vurdere virkningerne af en annullation af den samme aftale i sin helhed. Den forelæggende ret ønsker i øvrigt oplyst, om den omstændighed, at den nævnte ret har mulighed for at erstatte dette kontraktvilkår med en deklaratorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der anvendes efter fælles overenskomst mellem disse parter, har en betydning i denne forbindelse.
- 26 Med henblik på at besvare disse spørgsmål skal det bemærkes, at konstateringen af, at et kontraktvilkår er urimeligt, således som det fremgår af Domstolens praksis, skal gøre det muligt at genoprette den retlige og faktiske situation, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår ikke havde eksisteret (dom af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats), C-395/21, EU:C:2023:14, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).
- 27 Det påhviler i denne henseende den nationale ret i medfør af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 at udelukke anvendelsen af urimelige kontraktvilkår, således at de ikke binder forbrugeren, medmindre forbrugeren gør indsigelse herimod. Aftalen skal imidlertid principielt opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af urimelige kontraktvilkår, for så vidt som en sådan opretholdelse af aftalen retligt set er mulig i overensstemmelse med reglerne i national ret (dom af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats), C-395/21, EU:C:2023:14, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).
- 28 Den nationale ret er således ikke forpligtet til at tilsidesætte et vilkår, hvis forbrugeren, efter at den pågældende er blevet belært af denne ret, ikke har til hensigt at gøre gældende, at vilkåret er urimeligt og ikke-bindende, og således giver et frit og informeret samtykke til det pågældende vilkår (if. i denne retning dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Domstolen har nemlig fastslået, at for så vidt som den ordning for beskyttelse, der fremgår af direktiv 93/13, ikke finder anvendelse, såfremt forbrugeren modsætter sig dette, er forbrugeren så meget desto mere berettiget til i henhold til samme ordning at modsætte sig beskyttelse mod

de negative følger, som annullationen af aftalen i sin helhed indebærer, såfremt den pågældende ikke ønsker at påberåbe sig denne beskyttelse (dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 55).

- 30 Når forbrugeren udtrykker ønske om at påberåbe sig den beskyttelse, der fremgår af direktiv 93/13, skal den nationale ret derimod undersøge, om aftalen på baggrund af de kriterier, der er fastsat i national ret, kan opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af det pågældende urimelige vilkår.
- 31 Denne undersøgelse af muligheden for, at en aftale opretholdes uden det pågældende urimelige vilkår, udgør en objektiv undersøgelse, som det påhviler den nationale ret at foretage på baggrund af de nationale retsregler, uafhængigt af den omstændighed, at forbrugeren udtrykker ønske om, at denne aftale opretholdes (jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 39-41 og den deri nævnte retspraksis).
- 32 Såfremt aftalen i henhold til de relevante bestemmelser i national ret ikke kan opretholdes, efter at det pågældende urimelige vilkår er blevet ophævet, er artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke til hinder for, at aftalen annulleres (jf. i denne retning dom af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats), C-395/21, EU:C:2023:14, præmis 59).
- 33 Kun såfremt det forhold, at aftalen som helhed annulleres, har særligt skadelige virkninger for forbrugeren, såsom at bringe forbrugeren i en usikker retsstilling, men som ikke kan reduceres til alene at angå konsekvenser af rent økonomisk art, har den forelæggende ret undtagelsesvis mulighed for at erstatte et ophævet, urimeligt kontraktvilkår med en udfyldende bestemmelse eller en bestemmelse i national ret, der anvendes efter fælles overenskomst mellem parterne i den pågældende aftale (jf. i denne retning dom af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats), C-395/21, EU:C:2023:14, præmis 60-62).
- 34 Det fremgår ligeledes af retspraksis, at når der ikke findes en deklatorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne, som kan erstatte de nævnte urimelige vilkår, og hvor en annullation af aftalen vil have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, skal en national ret under hensyntagen til hele dens nationale lovgivning træffe alle de nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod disse virkninger og således genindføre den reelle balance mellem aftaleparternes gensidige rettigheder og forpligtelser (jf. i denne retning dom af 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 41).
- 35 De foranstaltninger, der kan træffes af den nationale ret, såfremt det konstateres, at et kontraktvilkår, hvis ophævelse vil medføre annullation af den aftale, som den udgør en del af, er urimeligt, er ikke udtømmende (jf. i denne retning dom af 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 40), med forbehold for, at det ikke er muligt for den nationale ret at tilpasse den nævnte kontrakt ved at ændre dette vilkårs indhold (dom af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 53, og af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats), C-395/21, EU:C:2023:14, præmis 65).
- 36 Domstolen har i denne henseende fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for, at udeladelser i en aftale, der er en følge af ophævelsen af aftalens urimelige vilkår, kun kan udfyldes ved anvendelse af almindelige bestemmelser i national ret, som bestemmer, at de virkninger, der udtrykkes i en retshandel, fuldstændiggøres af bl.a. de virkninger, der udspringer af princippet

om rimelighed eller af sædvane, og som hverken er deklaratoriske bestemmelser eller bestemmelser, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne (dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 62).

- 37 Det følger for det første af de foregående betragtninger, at det af forbrugeren udtrykte ønske om at påberåbe sig den beskyttelse, der fremgår af direktiv 93/13, og at en aftale opretholdes, ikke berører den pligt, der påhviler den nationale ret til ved en objektiv tilgang og i betragtning af de nationale retsregler at undersøge, om denne aftale kan opretholdes efter ophævelsen af det pågældende urimelige vilkår.
- 38 For det andet kan den nationale ret, efter at have fundet, at en aftale ikke kan forblive gyldig efter ophævelsen af et sådant urimeligt vilkår, ikke erstatte dette vilkår med en deklaratorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der anvendes efter fælles overenskomst mellem parterne i denne, eller, hvis den nationale ret ikke fastsætter sådanne bestemmelser, træffe andre foranstaltninger med henblik på at genoprette den reelle balance mellem disse parter rettigheder og forpligtelser uden først at undersøge og konstatere, at en annullation af den nævnte aftale vil have særligt skadelige virkninger for den pågældende forbruger.
- 39 I denne sag er der ved Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) iværksat kassationsanke til prøvelse af en afgørelse fra Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol), hvorved denne sidstnævnte domstol, efter at den fastslog, at vilkår, der udgør de omtvistede aftalers hovedgenstand, dvs. vilkårene om den valuta, som de pågældende lån var udstedt i, er urimelige, gav sagsøgerne i hovedsagen medhold i deres påstande og ændrede disse aftaler uden først at vurdere virkningerne af en eventuel annullation af de omtvistede aftaler for sagsøgerne i hovedsagen. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol) stadfæstede den appellerede kendelse for så vidt angår kvalificeringen af disse vilkår som »urimelige«. For så vidt angår virkningerne af denne kvalificering ønsker den sidstnævnte domstol derimod oplyst, om appeldomstolen kunne give sagsøgerne i hovedsagen medhold i deres påstand om, at de omtvistede aftaler opretholdes ved at ændre de nævnte vilkår uden først at undersøge, om denne annullation udsatte sagsøgerne i hovedsagen for særligt skadelige virkninger.
- 40 Som det imidlertid fremgår af den praksis fra Domstolen, der er nævnt i denne doms præmis 26-38, i det tilfælde, hvor sagsøgerne i hovedsagen har til hensigt at påberåbe sig den beskyttelse, der fremgår af direktiv 93/13, og hvor de omtvistede aftaler i betragtning af national ret ikke kan opretholdes efter ophævelsen af de pågældende urimelige vilkår, udgør undersøgelsen af de virkninger, som annullationen af disse aftaler medfører, en pligt, der påhviler den nationale ret, uafhængigt af det af sagsøgerne i hovedsagen udtrykte ønske om, at de nævnte aftaler opretholdes ved at ændre disse vilkår. Det er således kun, hvis disse virkninger når et sådant grovhedsniveau, at de kan kvalificeres som »særligt skadelige« for sagsøgerne i hovedsagen, at det tilkommer denne ret, når der ikke forefindes nogen deklaratoriske bestemmelser eller bestemmelser, der finder anvendelse ved aftale herom mellem parterne til de omtvistede offentlige aftaler, at træffe alle de nødvendige foranstaltninger for at beskytte forbrugeren mod de nævnte virkninger og genindføre den reelle balance mellem disse parter rettigheder og forpligtelser, med forbehold for, at det ikke er muligt for den nævnte ret at tilpasse disse kontrakter ved at ændre de nævnte vilkårs indhold.
- 41 Henset til ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en national ret, når denne har fundet, at en aftale ikke kan forblive gyldig efter ophævelsen af et urimeligt vilkår, og

når den pågældende forbruger udtrykker ønske om at opretholde denne aftale ved at erstatte dette vilkår, kan træffe afgørelse om de foranstaltninger, der skal træffes med henblik på at genoprette den reelle balance mellem de nævnte aftaleparters rettigheder og forpligtelser uden først at vurdere virkningerne af en annullation af den samme aftale i sin helhed, også selv om den nævnte ret har mulighed for at erstatte dette kontraktvilkår med en deklatorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der anvendes efter fælles overenskomst mellem disse parter.

Sagsomkostninger

- 42 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for, at en national ret, når denne har fundet, at en aftale ikke kan forblive gyldig efter ophævelsen af et urimeligt vilkår, og når den pågældende forbruger udtrykker ønske om at opretholde denne aftale ved at erstatte dette vilkår, kan træffe afgørelse om de foranstaltninger, der skal træffes med henblik på at genoprette den reelle balance mellem de nævnte aftaleparters rettigheder og forpligtelser uden først at vurdere virkningerne af en annullation af den samme aftale i sin helhed, også selv om den nævnte ret har mulighed for at erstatte dette kontraktvilkår med en deklatorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der anvendes efter fælles overenskomst mellem disse parter.

Underskrifter